אפילו יום אחד נמי אלא דכולי עלמא [א]ניר לא הוי חזקה והכא פירא רבא ופירא זוטא איכא בינייהו ת"ר ניר אינו חזקה וי"א הרי זה חזקה (א) [ב]מאן י"א אמר רב חסדא ר' אחא היא דתניא נרה שנה וזרעה ב' נרה ב' וזרעה שנה אינה חזקה ר' אחא אומר הרי זו חזקה א"ר (ב) אשי שאלית כל גדולי הדור ואמרו לי ניר הרי זה חזקה א"ל רב ביבי לרב נחמן מאי טעמא דמ"ד ניר הוי חזקה לא עביד איניש דכריבו ליה לארעיה ושתיק ומ"ט דמ"ד ניר לא הוי חזקה מימר אמר כל שיבא ושיבא דכרבו לעייל ביה שלחו ליה בני פום נהרא לרב נחמן בר רב חסדא ילמדנו רבינו נירא הוי חזקה או לא הוי חזקה אמר להו ר' אחא וכל גדולי הדור אמרי ניר הרי זה חזקה אמר רב נחמן בר יצחק [ג]רבותא למיחשב גברי הא רב ושמואל בבבל ור' ישמעאל ור' עקיבא בא"י אמרי ניר לא הוי חזקה ר' ישמעאל ורבי עקיבא מתני' היא רב מאי היא דאמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' ישמעאל ורבי עקיבא אבל חכמים אומרים חזקתה ג' שנים מיום ליום למעוטי מאי לאו למעוטי ניר דלא שמואל מאי היא דאמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא אבל חכמים אומרים עד [ו][ה]שיגדור שלש גדירות ויבצור ג' בצירות וימסוק ג' מסיקות מאי בינייהו אמר אביי [ג]דקל נערה איכא בינייהו [ד](שעושה שלש פעמים בשנה): אמר רבי ישמעאל בד"א בשדה הלבן: אמר אביי מדרבי ישמעאל נשמע לרבנן [ה]היו לו שלשים אילנות ממטע עשרה לבית סאה אכל עשרה בשנה זו ועשרה בשנה זו ועשרה בשנה זו הרי זו חזקה

לאו

נרה שנה וזרע שתים כו'. נרה שתים וזרע שנה אחת לא נקט אלא משום רבותא דר' אחא דאפי' הכי הויא חזקה ואומר ר"י (ה) דנראה דוקא כגון שנרה וזרע ונרה אבל נרה כזה אחר זה אפי' רבי אחא מודה דאינה חזקה דמה מועיל חרישה כל כך שחורשה ב' שנים בלא זריעה: **למעוטי** מאי. תימה לרשב"א דהיכי מוכח מהכא למעוטי נירא קאתי דלמא קסברי רבנן נירא הוי חזקה והא דצריך ג' שנים מיום ליום משום דעד תלת שנין מיזדהר איניש בשטרא כדמפרש בריש פירקין ואפי' לא עשה באותן שלש אלא ניר הוי חזקה דלא עביד איניש דכרבי לארעיה ושתיק: **מאי** בינייהו. וא"ת טובא איכא בינייהו דשלש בצירות יכולין להיות בשתי שנים שבסוף שנה בצר וב' בצירות אחרי כן בשתי שנים ואומר ר"י דמשמע ליה דג' בצירות שלמות כל שנות הבצירות אבל תימה לר"י אמאי לא משני דאיכא בינייהו חרפי ואפלי כדאמרינן בפ"ב דע"ז (דף עה.) כמה מייסן י"ב חדש רשב"ג אומר מגת לגת מבד לבד היינו תנא קמא איכא בינייהו חרפי ואפלי: **היו** לו שלשים אילנות. (ו) ונראה דדוקא שלשים (ז) אבל ט' אילנות גדולים ממטע שלשה לבית סאה ואכל אחת בשנה זו ואחת בשנה זו לא הויא חזקה מידי דהוה אשלשים היכא דלא באזי בוזי והני אילנות לא בגדולים איירי דגדולים לא הוו אלא ג' לבית סאה כדאמרי' בפ' לא יחפור (לעיל דף כו:): **ממטע** [י] לבית סאה. פ"ה דפחות מבית סאה לעשרה אילנות הוו סמיכי ביותר והוו כיער ולא הוי חזקה ואין נראה דהא מוכח בשמעתין דאכלן רצופין הויא חזקה דפריך רבא מנהרדעי אלא מעתה האי אספסתא במאי קני ליה ולרשב"א נראה ליישב פ"ה דלקמן איירי שאוכל כל האילנו' (ז) אע"פ שהן רצופים הויא חזקה שהרי אכל העומדים ליעקר ואותן העומדים להתקיים אבל הכא שאינו אוכל כל אילנות אלא ג' בכל שנה אם היו ל"ג אילנות בג' סאין הרי יש כאן ג' אילנות העומדין ליעקר וכשהוא אוכל י"א אילנות בכל שנה שמא באותן י"א שאוכל אותן בשנה זו יש כאן ב' או ג' שעומדין ליעקר ובעינן בכל שנה שיאכל ג' מאותן העומדין להתקיים וביותר מבית סאה לעשרה נראה דלא קנה קרקע כל עיקר ולא כפ"ה דפי' דדוקא בכל הקרקע הוא דלא הוי חזקה אבל כמה שצריך לאילנות הוי חזקה: **ממטע** עשרה [י]לבית סאה. קשה לר"י דמאי שנא חזקה ממכר (ח) דגבי קנה ג' קנה קרקע ועשרה לבית סאה הוו מפוזרים ולא קנה קרקע דבעשר לבית סאה יש מאתן וחמשין לכל אילן ובהמוכר את הספינה (לקמן דף פג:) גבי קנה ג' כו' אמר כמה יהא ביניהן משמנה ועד שש עשרה אבל יותר מי"ו הוו מפוזרין וכשיש ביניהן י"ו הוי לכל אילן מ' (ט) מכל צד סביבותיו דהיינו טבלא של י"ו על י"ו עגולה שהאילן יונק סביבותיו בשוה וי"ו על י"ו מרובעים הוו מאתן וחמשין ושית דל רביע מינייהו דמרובע יתר על העיגול רביע לא ישאר אפי' מאתים אלמא לא הוי כשיעור י' לבית סאה ושמא יש לחלק בין מכר לחזקה דגבי מכר ודאי לא אמר דקנה קרקע אם אינן רצופין כדרך שבני אדם רגילין ליטע ודרך בני אדם אין להרחיק יותר מי"ו אמה אילן מאילן אע"פ שנכנסת יניקה של זה בתוך יניקה של זה שאילנות גדולים יונקין י"ו אמה מכל צד ולכך אין דרך להרחיק אילן מאילן כל שיעור יניקתם דהיינו ל"ב דא"כ לא יטע איש בשדה גדולה אלא ב' אילנות או ג' אבל גבי חזקה הויא חזקה כשיעור יניקה אע"פ שהן מרוחקין כשיעור יניקה אבל קשה לר"י דיפה כח הדיוט מכח הקדש דגבי הדיוט קנה שלשה קנה קרקע משמנה ועד י"ו וגבי הקדש תניא בסוף המוכר את הבית (לקמן דף עב.) הקדיש שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה הרי זה הקדיש את הקרקע פחות מכאן או יותר על כן לא הקדיש את הקרקע מאי שנא הקדש ממכר ופי' הקונטרס בסוף המוכר את הבית (שם ד"ה ממטע) דהתם בדעת מוכר תליא מילתא אבל גבי הקדש ביניקה תליא מילתא ובהמוכר את הספינה (שם דף פג. ד"ה כמה) פירש גבי מכר והוא הדין למקדיש אילנות דהוי נמי האי שיעורא וברייתא דהמוכר את הבית (שם דף עב.) דקתני בהקדיש עשרה לבית סאה פליגא וראיה מתוספתא דמכילתין דקתני (י) כי קנה ג' קנה קרקע וכמה יהו קרובים זה לזה כדי שיהא הבקר עובר בכליו

וכמה

אפי' יום אחד נמי. יכול לעשות בו ניר: **פירא רבא ופירא זוטא איכא בינייהו**. ר' ישמעאל ס"ל דלא הוי חזקה עד שילקט פירא רבא דהיינו כשנגמרה כל התבואה לפיכך צריך שלשה חדשים כגון שעורים ושבולת שועל ועדשים שגדלים בג' חדשים ור"ע סבר פירא זוטא דהיינו כגון שחת שגדל בשלשים יום הויא חזקה אע"פ שלא נגמרה התבואה אי נמי כגון ירק דגדלין הירקות בחדש אחד: **נרה שנה**. בלא זריעה: **ושתיק**. ולא מיחה ומדלא מיחה הפסיד: **כל שיבא ושיבא דכרבו ליעול בה**. כל קיסמים שבמחרישה יכנים בה כלומר הלואי ויחרוש הרבה עד שתכלה מחרשתו ותתרפה הקרקע ואח"כ אטלנה ואזרענה אני: **ילמדנו רבינו ניר הוי חזקה**. בשדה הבעל ודי בחזקת י"ב חדש ושני ימים: **רבי ישמעאל ור' עקיבא דמתניתין**. כדאוקמינן דר"ע ניר לא הוי חזקה כלומר יום א' בשנה שנר בו שדהו אינה חזקה להחשב כשנה שלמה לחשבון ג' שנים: **זו דברי רבי ישמעאל ור"ע**. דאמרי במתני' [כח.] שדה הבעל חזקתו ג' שנים ואינה מיום ליום אלא י"ח חדשים לר' ישמעאל וי"ד לר"ע אבל חכמים אומרים חזקתן שלש שנים בכל דבר מיום ליום. ואליבייהו דהני רבנן פרישנן בריש פירקין [כט.] טעמא דחזקת ג' שנים דעד שלש שנים מיזדהר איניש בשטריה טפי לא מיזדהר וכוותייהו דהני רבנן אליבא דרב קיימי כדמוכח סוגיא דמכילתין דלא אזיל בתר לקיטת ג' פירות של ג' שנים אלא ג' שנים שלמות בעינן בכל דבר ומשום דאין אדם נזהר בשטרו יותר מג' שנים: **לאו למעוטי ניר**. דהא אפי' פירא רבא ופירא זוטא קא ממעט וכ"ש ניר דהא מיום ליום קתני למעוטי אפי' שנים מקוטעות אלמא ניר לא חשיב חזקת יום אחד דידיה כשנה שלמה דאם כן די בי"ב חדש ושני ימים ואנן שלש שנים מיום ליום בעינן: **דאמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' ישמעאל ור"ע**. דאמרי במתני' אבל בשדה אילן כנס את תבואתו ומסק את זיתיו וכנס את קייצו הרי אלו ג' שנים [לעיל כח.] אלמא משליקט ג' פירות בשדה אחת בשנה אחת בג' זמנים זה אחר זה חשיב לה חזקה: **אבל חכמים אומרים**. פירות (ג) ג' שנים צריך עד שיגדור בתמרים ג' גדירות כו': **מסיקות**. בזיתים: **מאי בינייהו**. בין רב ושמואל בין למר ובין למר ג' שנים בעינן: **דקל נערה איכא בינייהו**. דקל ילדה ובחורה (ד) דפחות מג' שנים שלמות טוענת ג' פעמים לשמואל הויא חזקה בג' גדירות אע"ג דליכא ג' שנים שלמות ולרב בעינן ג' שנים מיום ליום. ורבינו חננאל פי' דקל נערה דקל המשיר פירותיו קודם גמרן מלשון גם אני נערתי (נחמיה ה) לדברי שמואל דאמר בעינן ג' גדירות לא הוי חזקה דהא לא גדר לדברי רב דאמר בעינן ג' שנים והרי הוא מחזיק בו ג' שנים והויא חזקה ולפי הלשון הזה אפי' שמואל לא בא לגרוע מג' שנים והכי קי"ל. ל"א פירש עוד דקל נערה דקל דיופרין שעושה פעמיים בשנה לשמואל בשנה ומחצה הויא חזקה דהא איכא ג' גדירות ולרב לא הויא חזקה דליכא ג' שנים: **אמר אביי מדברי ר' ישמעאל נשמע להו לרבנן היו לו שלשים כו'**. ה"ג לה. והכי פירושא דר' ישמעאל דבשנה אחת הוי חזקה בשדה אחת בשלש לקיטות בשלשה מקומות בשדה כדקתני כנס את תבואתו ומסק את זיתיו כו' מדבריו נשמע להו לרבנן דפליגי עליה כדאמר רב יהודה אמר שמואל לעיל ובעו ג' שנים דליכא פלוגתא בין ר' ישמעאל ובין רבנן אלא בשנה אחת וג' שנים אבל כל מאי דאמר ר' ישמעאל בשנה אחת אמרי רבנן בג' שנים: **ממטע עשרה לבית סאה**. דבית סאה צריך לעשר נטיעות כדאמר בלא יחפור (לעיל דף כו:) אבל אם פחות מבית סאה לי' אילנות הרי סמוכין ביותר והוי כיער ולא הוי חזקה דלא אחזיק כדמחזקי אינשי וביותר מבית סאה לי' נמי לא הויא חזקה בכל הקרקע אלא כנגד מה שצריך לאילנות: **אכל י' בשנה זו כו' הרי זו חזקה**. דכמי שהחזיק ג' שנים בכל השדה דמי שהיה אוכל בכל השנה מה שגדל בו:

לאו

עין משפט
נר מצוה

ע א מיי' פי"ב מהל' טוען ונטען הל' ט סמג עשין לב טוש"ע ח"מ סי' קמא סעי' ה וסעי' ט:

עא ב מיי' שם הל' א טוש"ע שם ס"ח:

עב ג טוש"ע שם סעיף טו:

עג ד מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעי' יח:

רבינו גרשום

מצי למעבד בה ניר: פירא רבא. דר' ישמעאל סבר בעינן שלשה חדשים דאיכא בהו פירא רבא וגמר פירי בעינן ור' עקיבא סבר בפירי זוטרא כגון אספסתא דבחדש אחד נגמר כולו פריו פני והויא חזקה: נרה שנה וזרעה שתים. ושתיק דאם איתא דשלו הוא הוי מחי והואיל דלא מחי הוי חזקה: מימר אמר. המערער: כל שיבא דכרבא ליעיילו בה. כלומר ולואי שיביאו כל אותן כלי אומנות שלהן דכרבי בהן וליכרבו לארעאי ולאחר כן שהיו מתקנים אותה הייתי מוחה. שיבא לעזין רישט"ל שמכסין בו את התבואה לאחר שהיא זרועה. אמר רב נחמן בר יצחק וכי מאי רבותא היא למיחשב גברי דסבירא להו דניר הוה חזקה. והא רב ושמואל ור' ישמעאל ור' עקיבא דמתני' דגברי רברבי נינהו וסבירא להו כו'. כדאמרן לעיל. אלא דכולי עלמא ניר לא הוי חזקה. זו דברי ר' ישמעאל ור' עקיבא דבעי כל חד וחד שיעוריה כדקתני מתני' אבל חכמים אומ' כו' מאי לאו למעוטי ניר דלא הוי חזקה דהשתא מיום ליום ממעט מקוטעין דלא הוי חזקה כל שכן וכל שכן דניר לא הוי חזקה דבחד יומא מצי למעבדיה: ג' בצירות. דהיינו ג' שנים ולא ניר: מאי בינייהו. בין רב ובין לשמואל בין למר ובין למר ג' שנים אמרינן דבעינן חזקה: אמר אביי דקל נערה. דבחורה היא ובכחה עומדת וטוענת פרי ב' פעמים בשנה בב' שנים של חזקה סגיא משום דבדקל נערה מצי לגדור ג' גדירות בב' שנים: **פיסקא** אבל בשדה אילן שגדל שם התבואה נמי. קייצו תאנים. ה"ג אמר אביי מדר' ישמעאל נשמע היו לו ל' אילנות ממטע עשרה לבית סאה די' אילנות צריכין בית סאה דבכך חשוב שדה אילן. מי לא אמר ר' ישמעאל במתני' להיכא דאכל חד פירא הוי חזקה לכולהו פרי דכל היכא דכנס את תבואתו דמי כמאן דמסק את זיתו וכנס קייצו בפעם אחת והיכא דמסק את זיתו דמי כמאן דכנס את תבואתו וכנס קייצו [בבת] אחת וכן הכי נמי כנס את קייצו דחד פירא הוי חזקה לכולהו ולא בעינן לכל פרי ופרי ג' שנים כי אם לכולהו פרי חד שתא. הכא נמי גבי אילנות היכא דאכל י' אילנות בשדה זו ולא אכל להני הוי חזקה והכי נמי לכולה [שדה] הוו י' חזקה הני להני אע"ג דלא אכל להו לכולהו אילנות בשתא חדא. אבל י' אילנות בשנה זו (וי' בשנה זו) וי' בשנה אחרת וי' בשנה שלישית שאם בא המערער וערער לאחר ג' שנים ואמר הואיל שלא היו טוענין כולן פירות לא הייתי מוחה שלא אכלתן כולן ג' שני חזקה. יכול לומר לו המחזיק אני אכלתים בזמן שהיו טוענין ולא מחית משום הכי הויא חזקה

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' לקמן נג: ד"ה מאן], ב) [יבמות מה.], ג) נ"י רפ"ל שיגדור ג' גדירות בגלי"ת והיא מלשון גדוי אילנא, ד) רפ"ל מ"ו, ה) אבל אילנות גדולות ממטע ט' ג' לבית סאה כ"ה במהרש"ל. ובדפו"ר ובמהרש"א בגרסא: אבל ג' אילנות ממטע עשרה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאן י"א. נ"ב לע"ג דבהוריות דף יג אמרו ד"ל הייתו רבי נתן הכא קבלה יצתה בידו וע"ל ר"פ המוכר פירות דף נג ע"ב בתו"ם התום' בד"ה מאן י"א: (ב) שם א"ר אחא שאלית כל גדולי וכו' הרי זו חזקה: (ג) רשב"ם ד"ה אבל וכו' פירות של ג': (ד) ד"ה דקל וכו' דבפחות מג' וכו' דהא לא גדר דמה שליקט מן הארץ ולא מן האילן לדברי רב: (ה) תוס' ד"ה נרה וכו' ואומר ר"י דנרה דוקא כגון: (ו) ד"ה היו לו שלשים אילנות הני אילנות לא בגדולים איירי וכו' בפ' לא יחפור ונראה דדוקא שלשים אבל תשע אילנות ממטע שלש וכו' דלא בזי בוזי הס"ד וכ"ב פירוש אילנות גדולים וכן פירש בטור ח"מ בסי' קמ"א בשם ר"י: (ז) ד"ה ממטע וכו' דאע"פ שהן וכו' העומדים ליעקר והעומדים כצ"ל ותיבת ואותן נמחק: (ח) ד"ה ממטע וכו' חזקה ממכר דהיכא דקנה שלשה: (ט) בא"ד מ' אמות מכל צד: (י) בא"ד מתוספתא דמכילתין דקתני גבי קנה: